

слабостима: горд, славољубив, нарцисоидан, напрасит. Анализом преписке и чланака, нарочито из младалачког доба, врло убедљиво, на моменте дирљиво, приказана је његова потреба да буде признат и вољен, првенствено међу колегама. Писма Марку Ристићу и Андрићу готово су вапаји за блискошћу, а ласкаве похвале Крлежи у сећањима на Загреб из године 1929, упркос једној Крлежиној заједљивости која им је претходила, Ломпар тумачи као „скривено постојање једног позива на генерацијску и поетичку солидарност” (185). Узалуд. Са Ристићем и Крлежом завршило се бурним раскидима, са Андрићем, увек дистанцираним, полагањем удаљавањем. И тако је, унутар своје културе, Милош Црњански, плебејац по социјалном инстинкту а аристократа по духу, увек остајао странац. „У егзилу једном – у егзилу увек: упркос протестима или аплаузима публике. Било је то аутентично осећање: странац, Црњански” (473). Утеха пред вечношћу може му бити то што је у Милу Ломпару пронашао поклоника који је тај трагични положај умео и да препозна и да га врхунски артикулише. Књига *Црњански – биографија једног осећања* није апологетска, али јесте „књига дубоке оданости”. Она је књига љубави према писцу, а не заљубљености у њега.

Др Јован Ч. ПОПОВ

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за општу књижевност и теорију књижевности

jpopovns@eunet.rs

У СРЕЋНОМ САГЛАСЈУ

Катарина Рорингер Вешовић, *Земаљско и светио у љубави*, Архипелаг, Београд 2018

У књизи *Земаљско и светио у љубави* Катарина Рорингер Вешовић описује и тумачи дело савременог српског песника, романописца, приповедача, есејисте, преводиоца, теоретичара и тумача књижевности Драгана Стојановића. Назначена студија је, по свему, настала из читалачке запитаности, а потом и намере да се системагизује и анализира Стојановићев књижевни рад у свим његовим облицима, а да се притом посебна пажња скрене на фикционални део ауторовог опуса, те тако допринесе његовој критичкој ревалоризацији.

Херменеутички пут Катарине Рорингер Вешовић полази од тезе да Стојановићево дело, узето у целини, показује хомоген раст из истог извора, тематску концентрацију сличних особина и висок степен сми-

саоног и стилског јединства. Стојановићев опус посматра се као своје-врстан кабинет са огледалима, при чему се запажа каткад очигледна, а каткад скривена идејна, поетичка, тематска, мотивска и стилска пре-мреженост литерарног и теоријског дела, и „откључавају” различити аспекти значења проистеклих из њиховог међусобног огледања.

У средишту истраживања су три најзначајније Стојановићеве теме – лепота, срећа и љубав. Аналитичко интересовање превасходно је усмерено ка пишевом схватању љубави, израженом у есејистичкој форми, назначеном у поезији и мотивски конкретизованом у прозном делу. На основу Стојановићевих прозних и поетских лајтмотива, односно његове имплицитне и експлицитне поетике, Катарина Рорингер Вешовић у књизи *Земаљско и свети у љубави* поставља тезу о два кључна вида пишевог стваралаштва, која именује као „плаво” и „црно”. Избор ознака у вези је не само с колористичким особеностима Стојановићевих преокупација већ и са значајем сликарства и душевне слике (*imago*) у његовој фикционалној књижевности, и то у двоструком смислу *унућарње слике вољене и слике сећања на љубав*. Полазећи од становишта да је у досадашњој рецепцији Стојановићевог дела критички поглед био претежно усмерен на „плаву” страну његовог опуса (рецепција обухвата критичке осврте и есеје у новинама и књижевној периодици, као и 2011. године објављен зборник радова под називом *Хелиоидројна мисао. Рецепција стваралаштва Драгана Стојановића*), Катарина Рорингер Вешовић скреће пажњу на значај „црних” аспеката и мотива у целини ауторовог дела, па им у тумачењу придаје посебан значај. Она такође сматра да у претходном истраживању није довољно осветљено Стојановићево интересовање за сликарство у контексту његове поезије и прозе, због чега се у студији успоставља веза између елемената појединих сликарских поетика и ауторове концепције љубави, односно његових песничких слика и приказаних фиктивних светова.

Аналитички труд Катарине Рорингер Вешовић заснива се на три интерпретативне перспективе. Оне се међусобно претапају. Једна од њих односи се на поменути анализу имплицитне везе између Стојановићеве концепције љубави и радова Стојановићу блиских сликара. Други правац истраживања усредсређује се на издвајање појединих идеја и мотива из књижевних и филозофских дела европских класика, као и из светоотачке литературе, који се посредно или непосредно јављају у делу Драгана Стојановића, као год и на анализу њиховог значаја и функције у ауторовом делу. За разлику од претходна два, трећи правац истраживања не следи непосредно теоријска интересовања Драгана Стојановића, али је кључан за тумачење облика љубави који се јавља у прозном делу, индиректно и за закључке о ауторовој концепцији љубави, укључујући и типологију јунака и јунакиња. Реч је о примени аналитичке психологије

Карла Густава Јунга и Верене Каст, а такође и хуманистичке психологије Карен Хорнај. Следом типологије облика љубави Верене Каст, засноване на анализи односа љубавних парова из митологије и легенди, Катарина Рорингер Вешовић поставља тезу да Стојановићево схватање љубави одговара типу „љубави без речи”, односно љубави као „вечном загрљају”. Такво схватање кореспондира са индијским митом о божанском пару Шиви и Шакти. Теорија о психолошким типовима личности Карен Хорнај примењена је у анализи карактера трију главних јунака, при чему се потреба за дистанцом издваја као главна особеност њиховог односа према свету. Дистанцираност у значењу карактерне особине јунака у Стојановићевим романима ауторка повезује са Јунговим ставом „интроверзије”, постављајући тезу да је он у основи многих мотива ауторовог песничког и прозног дела, те да представља не само психолошку него преваходно етичку детерминанту његових уметничких светова.

Добар део књиге *Земаљско и светио у љубави* посвећен је тумачењу односа љубави и уметности у Стојановићевом делу. Тај однос се посматра, с једне стране, на основу Стојановићеве филозофско-есејистичке мисли, пре свега у жанровски плуралном делу *Уредник од искусиња*, али се, такође, изводи и имплицитно, на основу других видова ауторовог стваралаштва. Катарина Рорингер Вешовић показује да је главна веза љубави и уметности естетско-етички моменат стваралачког прегнућа, будући да је љубав „учитељица”. Она биће које воли или је вољено подстиче на стваралачки однос према сопственој егзистенцији, а уметника на стварање. Ауторка отуда закључује да се може говорити о својеврсној филозофији књижевности Драгана Стојановића, у чијем средишту је управо аналогни однос љубави и уметности. У трострукој релацији *стваралац – тумач – читалац књижевности* огледа се и рефлексивни и аутореклексивни гест духа, а у исти мах и преплетеност егзистенцијалног и стваралачког момента, како у појединачној егзистенцији, тако и у уметности. У таквом Стојановићевом повезивању егзистенције, уметности и љубави, односно етике и естетике, ауторка дисертације види *романтичну иронију*, у смислу исповедања одговарајућег начина живота и, уопште узев, усмерености духа ка универзалном нивоу људске егзистенције.

У времену посттеоријског приступа тумачењу књижевности које промовише идеју да херменеутички пут не подлеже методолошком априоризму, већ се увек изнова саображава сваком појединачном, непоновљивом уметничком делу, односно трага за начином који ће рекреирати кључне поетичке поставке и осветлити доминантне значењске аспекте изабраног и аналитички повлашћеног текста, књига *Земаљско и светио у љубави* Катарине Рорингер Вешовић потврда је срећног, поливалентног саглашавања писца и тумача. Без тог сагласја нема, у крајњу руку, ни потврде

естетских вредности садржаних у уметничком делу. Или, друкчије речно, вредности неког дела у непосредној су вези са могућностима читаоца да их препозна, оптимализује и активира најпре у својој свести, а потом и у самој интерпретацији. Управо као у датом случају.

Др Михајло М. ПАНТИЋ

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за српску књижевност са јужнословенским књижевностима

mihpan@eunet.rs